

Universitätsbibliothek Paderborn

Instructio practica ...

De Munere Concionandi, Exhortandi, Catechizandi - Continens non tantùm praecepta ad artem concionandi discendam accomodata, sed etiam Ideas & Conceptus practicos pro Concionibus in Festis B. V. & SS. Dedicationis, Patrocinij, Novi Anni, Paschatis, Parasceves; item in Primitiis Sacerdotum,

...

Lohner, Tobias

Dilingæ, 1679

Membrum II. De Methodo in Confirmatione servanda.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48347](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48347)

cundò, Refutatio quandoque tantum partem orationis occupat, & ferè instituitur eo modo, quo Philosophi post suam sententiam confirmatam suas objectiones solvere consueverunt, & hæc frequenter satis atque utiliter in Concionibus adhibetur, maximè si ipsa objectio à Concionatore paulò fusiùs atque eo ferè modo, & cum ea exaggeratione proponatur, quo ipsos Auditores eandem propositos existimat.

Quinta pars *Epilogus* est, qui, ut plurimum efficaciz habet ad movendum Auditorem, ita magnopere curandum est, ut conditiones omnes ad illum requisitæ exactè observentur; quarum Prima est, ut brevis sit Epilogus, ne inflammatus Auditor iterum refrigescat; hinc sedulo cavendum, ne in eo novæ historiæ recitentur, aut nova argumenta afferantur. Secunda est, ut coherens sit & conformis cæteris partibus; id quod fiet, si vel explicitè vel implicitè instituatur brevis repetitio eorum, quæ dicta sunt, maximè apud eos, qui rudiores sunt, atque adeò meritò creduntur difficulter retinuisse ea, quæ per discursum concionis fuerunt proposita. Tertia est, ut sit affectuosus, id est, variis motibus instructus, quales potissimum sunt indignatio, contristatio, gaudium, timor, spes, prout scilicet materia tulerit; multum etiam ad hunc motum concitandum juvat, si introducatur aliqua persona alloquens Auditorem, suadensque, aut disuadens id, quod Concionator prius suaserat vel disuaserat. Item si ipse Concionator quandoque Christum vel Sanctorum aliquem alloquatur, ab iisque auxilium nomine Auditorum non sine quodam commiserationis affectu petat.

MEMBRUM II.

De methodo in Confirmatione servanda.

Cum potissima vis, fructusque Concionis in Confirmatione sit positus, meritò Concionator in ea maximè laborare debet, ut aptam methodum habeat, quæ & intellectus Auditoris sufficienter illustretur ad cognoscenda ea, quæ proponuntur, & efficaciter moveatur ad eadem amplectenda. Potest autem hæc methodus dupliciter considerari, scilicet vel in genere, vel in specie.

In genere methodus ista in quinque sequentibus partibus

con-

constitit. Primò, ut doctrina, quam pro scopo sibi Concionator assumpsit, clarè & solidè proponatur, seu doceatur, quid sit, aut quomodo vitari aut exerceri debeat vitium aut virtus, actiòve, quam persuadere vel dissuadere intendit. Secundo ut una alteràve ratione ostendatur, quare sit exercenda vel fugienda; ubi tamen notandum, Concionatorem non nimis scrupulosum esse debere in ordine argumentorum observando, ut scilicet infirmiora in medio, robustiora in fine collocet, sed potiùs ordinariū modum Concionatorum sequi possit, qui primo loco sententias Sacrae Scripturæ, secundo sententias sanctorum Patrum, & tertio tandem loco rationes naturales ab utilitate vel damno petitas ponere solent, ita tamen ut in his postremis plerumq; se diutius detineant, sententias verò sanctorum Patrum raro, & non nisi breves & enucleatas proponant; nam, ut bene advertit sanctus Salesius, qui nimis allegant proluxa, suum infirmant fervorem, & Zelum elanguescere cogunt; deinde attentionem turbant Auditoris, & periculo evidenti se exponunt obliviscendi illius, quod intenderunt. Tertio ut uno alteròve apto exemplo ostendatur, illa commoda vel detrimenta, quæ in probatione sui scopi proposuit, jam ab aliis fuisse reportata, quæ quidem exempla, si appropriata sint, bene proponantur, & melius explicantur, mirè exornant Concionem, & ad gustum conducunt, teste S. Salesio. Quartò, ut, si quod impedimentum obstare videtur, per refutationem, aut mediocrum, quibus removeri possit, demonstrationem tollere conetur. Quintò, ut brevi & ferventi Epilogo claudatur sermo. Atque hæc methodus, uti clarissima & facillima, ita pro plebe instruenda aptissima est, de qua memini primarium aliquem Concionatorem dixisse, eum, qui ipsum observer, certò sibi persuadere posse, quòd non utilem duntaxat, sed etiam gratam Auditoribus Concionem sit habiturus.

In specie autem, quæ methodus sit observanda, non video melius posse explicari, quàm si ipsa Magni Salesii verba afferam, qui quidem cap. 4. suæ instructionis sic loquitur: *Approbo, quòd methodus sit clara, & perspicua, & nullo modo recondita, ut plures præficient, qui magna artis esse autumant, si nullus illorum methodum cognoscat; sed quid, amabo, valet methodus, si non percipitur, & ab Auditore cognoscatur? ut tibi quoad*

quoad hac aliquod præstem auxilium, ad verto, quòd vel intendis aliquam explicare historiam v. g. Resurrectionis, Natiuitatis, vel aliquem sensum Sacra Scriptura enucleare vel explanare totum Evangelium diurnale, pluribus refertum sententiis, vel tandem vitam & gesta alicuius Sancti una cum aliqua sententia proponere.

In primo modo variè procedere possumus; primò quidem possumus ostendere numerum hominum, qui ad historiam, quam proponere intendimus, concurrunt, & quemlibet ponderare. Exemplum sit, in resurrectione considera Mariam, Angelos, Custodes sepulchri, & amabilem Salvatorem; in Maria ad verto fervorem & diligentiam, in Angelis gaudium & jubilum, & candida, splendoreque circumdata vestimenta, in Custodibus contemplor debilitatem hominum, qui contra DEVM machinantur, & contra stimulum calcitrant. In JESU obstupefco gloriam, triumphum ex morte relatum, & gaudium de spe nostræ resurrectionis. Secundò in uno mysterio descensum ad inferos, liberationem corporum, dotes corporis gloriosi &c. Tertiò in omni mysterio considerari possunt hæc tria puncta, quid, quare, quomodo. Postquam cum aliqua periphrasi historia est proposita, in illo ulterius sequentia ponderari debent, quid in ea discendum ad fidei nostræ ædificationem. Secundò quid considerandum ad spei nostræ incrementum. Tertiò quid animadvertendum ad nostræ charitatis inflammationem. Quartò quid notandum ad nostram imitationem, ut illud exequamur.

In secundo modo scilicet quando aliqua sententia explananda sumitur, ponderandum est in primis, ad quam virtutem referatur v. g. qui se humiliat, exaltabitur; ubi humilitas clarè est expressa; quod in aliis sententiis non tam manifestè apparet, uti in hac sententia: Quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem? videre est, in qua de charitate obscurè tantum, & implicite fit mentio, cum igitur virtutem in pertractanda sententia discooperuerit, ad illam poterit reducere sermonem methodicè expendens, in quonam sita sit virtus, quænam sint veræ notæ illius, qui effectus, quæ media ad illam assequendam.

Alia est methodus demonstrans, quàm hæc virtus, de qua agitur, sit honorabilis, utilis & jucunda. Præterea alio ad-
huc

huc modo tractari potest virtus, nempe secundum illa, quæ præstat Bona, & secundum illa mala, quæ infligit vitium huic virtuti, de qua est sermo, oppositum, sed prior methodus utilior existimatur.

In tertio modo, quando videlicet integrum Evangelium in Concione explicandum assumitur, notandæ imprimis sunt sententiæ illæ, quibus diutius inhærere decrevimus, & attendendum, de qua virtute tractent, tum de hac paulò fusiùs, ut de una sententia supradictum est, agendum, & per alias cum Periphrasi percurrendum. Sed hic modus tractandi pluribus refectum sententiis Evangelium minùs est utilis, tum quia non nisi per modicum tempus licet inhærere singulis sententiis, adeoque neque accuratè explicari possunt; tum quia nequit, quod intendit, Auditoribus suis inculcare.

In quarto modo, quando de alicujus Sancti vita sermo instituitur, varia potest servari methodus; nam primò in ea enarrare possumus secundum ordinem omnes partes vitæ hujus vel illius Sancti; vel hoc, quod fecit agendo (ubi virtutes enarrandæ sunt) vel patiendo, (ubi, quid passus sit, aut quomodo se mortificaverit, explicandum) vel orando (ubi recensenda etiam miracula) vel pugnando contra mundum, carnem & superbiam &c. Secundo ostendi quandoque potest, quomodo sit DEUS honorandus in Sancto, & Sanctus in DEO: quomodo serviendum DEO ad imitationem Sancti; quomodo supplicandum DEO per Sancti sui intercessionem; & hoc modo deartuare Sancti vitam, & omnia debito loco collocare. Ita ferè S. Salesius, qui rectè addit, has methodos Tyroni sufficientes esse posse, donec post modicum exercitium alias & fortè meliores invenerit.

§. VII.

De Concionatoris officio, seu de pronuntiatione.

Sicut Paterfamilias, ubi cibum paratum esse advertit, in patinas distribui, & per fideles Ministros apponi jubet, & postea cum decore dividit, ita illud quoque Concionator observare debet, atque adeò conceptus suos in verba certa redigere, quæ memoriæ, velut fidelis ministri beneficio Auditoribus